

הפצה מתקתקת מתחת לרגלינו. כדי לחסלה דרוש:

שיוויזון פלום

בתנאים אלה, הדיבור על "שיוויזון הזרמי" נדויות "אינו אלא לעג לרש".

לש לחזור ולהחזיר: אין זו בעיה של בני "עדות המיורח". זוהי בעיה של כל החברה הישראלית, ובראש ובראשונה של שכבת-העלית שלה. כי בעיית הוסיפיה-שיוויזון יוצרת מתחים, שחריפותם גדלה בהתמדה. פצצת-זמן ענקית מתקתקת מתחת לרגלי החברה הישראלית כולה.

התוצאות עלולות להיות הרסניות, ולא רק בשטח אחד. ההתפוצצות עלולה להיות פוליטית (למשל, על-ידי הצטרפות המוני השכבות המקופחות בעוד כמה שנים

הילדים ובעבודות-הבית. אין לה זמן לדבר עם הילד בשנתו הראשונה. דני ומשה באים לאותה כיתה א', הם נהנים משיוויזון מוחלט. המורה מתייחסת אליהם הם כאותו יחס. הם לומדים את אותו החומר. הילד דני זונק קדימה. הוא לומד במהרה לקרוא ולכתוב. מוחו הסקרני מעכל במהירות מידע חדש, ודימויו המגורה מרחיב את אופקו בכל הכיוונים. גם אם אינו מחונן במיוחד, הוא מתקדם במהירות. הוא מצליח וזוכה בשבחים מהמורה. שיעוריו עשויים כראוי — יש לו פינה בבית להכנתם, ויש לו את מי לשאל. הילד משה מתקדם בכבוד. אין הוא מבין את רוב חומר-הלימוד. מפני שהוא כתוב במילים שלא נתקל בהן לעולם. איש בבית אינו עוזר לו. הוא מססה להתמודד

מוריון של סופים, מתחרים לא פעם, סוסים בעלי יכולת שונה. אילו ניתן להם לרוץ בתנאים שווים, היה ברור מראש מי ינצח. לכן הומצאה לפני מאות בשנים שיטה הקרויה, באנגלית, "האנדיקאפ". מומחים בודקים את יכולתם ומישקלם של הסוסים, וסותמים באופן מלאכותי את הפער ביניהם. למשל, על ידי קביעת מקומות-זינוק שונים, או על-ידי העמסת מישקלייתר על גבו של סוס בעלייתרון. לכאורה, אין זה צודק כלל. זה מפר את כללי השיוויזון. אם סוס אחד נאלץ לסחוב על גבו מישקל גדול יותר מאשר הסוס השני — היכן הצדק? אך למעשה זהו הצדק האמיתי. כל הסוסים פותחים במירוץ, כאשר ההזדמנות שבהם לנצח היא שווה.

במישחק שחמט בין שני יריבים בלתי-שווים, מותר השחקן המעולה לא פעם על אחד הכלים, כלי לצמצם את היתרון הטבעי שלו. אצנים פחות מוכשרים זוכים ב"פור", ופותחים במירוץ כמה מטרים לפני מתחרים אחרים. בסוגי-ספורט שונים נותנים יתרונות של נקודות למתחרים בעלי סיכויים פחותים, כדי שבהישוב הסופי של נקודות-הזינוק יהיה איוון כלשהו. המבנה המשותף של כל השיטות האלה הוא שמוותרים על השיוויזון הפורמלי, כדי להגיע לשיוויזון אמיתי של הזדמנויות.

ני משתמש בדימוי זה כדי להציג עיקרון, שאותו אני מבקש לתרום לוויכוח על המצוקה החברתית בישראל:

שיוויזון פלום. הוא בא להחליף סיסמה, שבה מתבטאת, לדעתי, כל הצביעות של החברה הישראלית-עד כה: שיוויזון. מי אינו מדבר על שיוויזון? אי המיפלגה שלא תדקלם סיסמה זו בהדרת-קודש בכל הזדמנות? איזה פוליטיקאי אינו מגלגל את עיניו השמימה, כאשר הוא מבטא מילה נשגבת זו? אלא שבמציאות הישראלית (וגם במציאות של עמים רבים אחרים) אין למילה "שיוויזון" משמעות כלשהי. התרמית שבסיסמת השיוויזון מתבטאת כאימרה הידועה, האומרת כי לעשיר ולעני יש זכות שווה לישון בלינות מתחת לגשר.

המצב הקראסי של חוסר-שיוויזון חברתי הוא זה:

שני ילדים מתקבלים לכיתה א' באותו בית-ספר. הילד דני בא מ"מישפחה טובה" (שפירושה, במציאות הישראלית, מישפחה אמידה-אשכנזית ותיקה ומבוססת). הילד משה בא מ"מישפחה מצוקה" (שפירושה, במציאות הישראלית, מישפחה של עולים מארצות האיסלאם, שאינה מבוססת).

הילד דני מביא עימו לבית-הספר אוצר של אלפי מילים. מאז ינקותו הוא שמע בבית ויכוחים על עניינים שברומו של עולם. ליד שולחן-האוכל דיברו ההורים והאחים על פוליטיקה, תערוכות, טיולים ופילוסופיה. בבית יש ספרים לרוב, וההורים שקדו לקרוא באוזני הילד סיפורי-הרפתקות ויצירות אחרות שהרחיבו את דימוינו. הם גם דהפו אותו לקרוא קצת בעצמו. הפסיפון והרשמ"קול השמיע סימפוניות של בטהובן ומוטסים של בך. קריאת עיתון-יבוקר ושבעון היתה מובנת מאלה. וכן ביקורים בהצגות ילדים. הילד משה מביא עימו לבית-הספר אוצר של מזהימאותיים מילים.

בבית-הוריו לא היו ספרים. חומר-הקריאה מצטמצם בכותרות של לוח — אם ביכלל. השיחות היו על בית"ר ירושלים ומכבי יפו. בבית הצר מתרוצצים עוד חמישה, שישה ילדים. המשכורת של האבא אינה מספיקה, לגמור את החודש, והוא עובד בערבים עבודה שנייה, כדי לפרנס את הילדים. בבוא הביתה הוא עייף ועצבני, ואין לו כוח להתמסר לבנים ולבנות. האם טרודה בגידול

לתנועה פאשיסטית, כפי שאירע בגרמניה ובאיטליה) או חברתית (תקומתה של תנועה עדתית אלימה, שלעומתה ייראו הפנתרים השחורים-דאשקד כחתולי-בית מלבבים). היא עלולה להביא להתגברות הרת-שוואה של הפשע (כ-95% של האסירים היהודיים בבתי-הסוהר הישראלים הם כיום בני "עדות המיורח"). אך מסוכנת מכל עלולה להיות תופעה אחרת: הגירה המונית של צעירים וצעירי רות, שאיבדו כל תיקווה בחברה הישראלית.

כל התופעות האלה ביחד, וכל אחת מהן לחוד, מאיימות על עצם קיומה של מדינת ישראל.

ני מציע שינוי בעצם גישתנו לבעיה לאומית זו — הן בתיאוריה, הן בפרקטיקה. (איני מאמין ביעילותם של שינויים מעשיים, אם אין הם מתבססים על עיקרון מודע.) "שיוויזון פלום" פירושו — העדפה ברורה של המקופחים, כדי לתת להם הזדמנות שווה כאמת.

אסור לשים את הילד משה ואת הילד דני בכיתה אחת — אם הסיפור מסתיים בזה. יש לתת למשה תנאים מועדפים בהרבה — אביו-רילמוד משוכללים יותר, שעות-לימוד רבות יותר, כיתות קטנות יותר, שיעורי-עזר, ומורים טובים יותר. עוד לפני שהשניים מגיעים לכיתה א', זקוק משה לעזרה חיצונית רבה, כדי שיוכל להתחרות עם דני. הסיכויים של משה להגיע אל בית-הספר התיכון, ועל אחת כמה וכמה לאוניברסיטה, נופלים בהרבה מסיכויי אחת כמה וכמה (המשך בעמוד 48)

עם החומר, אך אחרי זמן קצר הוא מתייאש. בליבו נוצרת התדמית של "אני טיפש". הוא חדל מלהשתתף במירוץ שהוא חסר-תוחלת. המורה מתייאשת ממנו גם היא. בייחוד בכיתה ענקית של 35-40 תלמידים. היא מחליטה ש"אין מה לעשות". תוך זמן קצר יפנה משה את מירצו, ואת כמיהתו לכבוד-עצמי. לאפיקים אחרים. להפרעות. לעבריינות צעירה, ואחר-כך עבריינות מבוגרת. כאן פועל עיקרון השיוויזון של כדור-השגל. שני כדורי-שגל, אחד גדול ואחד קטן, מתחילים לים במירוץ באותו קו-הזינוק כראש הגיבעה. אך בהגיעם לתחתית הגיבעה, הפך הכדור הגדול לענק, ואילו הכדור הקטן נדד אך במעט. הפער בין שני הכדורים גדל פי כמה וכמה.

תופעה זו קיימת בישראל בכל מערכות החיים. לפני שנים ניסה צעיר מארזקאי בדימונה לקבל עבודה במפעל מסויים. הוא שלח לו שני מיכתבים כימעט זהים. על אחד חתם בשמו האמיתי, המארזקאי. על השני חתם בשם כוזב, אשכנזי מובהק. המיכתב הראשון לא נענה כולל. השני זכה בתשובה, שכללה הזמנה לראיון.

אינו מנח שמקבלה-מיכתבים פעל מתוך מניעים גועניים-עדתיים מודעים. מן הסתם הכריעה אצלו הדיעה ה"תת-הכרתית" האומרת כי סביר להניח שמועמד אשכנזי יהיה בעל כישורים טובים יותר מאשר מועמד מבני "עדות-המיורח". דיעה זו רווחת בכל שכבות-העלית הישראלית. היא מתבטאת בבדיחות גועניות (שבהן מרשים לעצמם המת"כדחים לבטא דברים שלא היו מעזים להעלות על דל"שפתותיהם, "ברצינות") ובהתייחסויות סמויות, תת-הכרתיות ובלתי-מודעות.